

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA
KATEDRA GEOGRAFIE

Simona ČERVENKOVÁ

Příčiny chudoby v Egyptě

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Zdeněk Opršal

OLOMOUC 2007

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a veškeré použité
prameny jsem uvedla v seznamu literatury.

V Olomouci 1. května 2007

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Lepšáková', written above a horizontal dashed line.

podpis

Touto cestou bych chtěla poděkovat Mgr. Zdeňku Opršalovi za trpělivé vedení, asistenci a dodávání materiálů. Dále pak svým egyptským přátelům za vyplnění dotazníků

Vysoká škola: Univerzita Palackého

Fakulta: Přírodovědecká

Katedra: Geografie

Školní rok: 2005/06

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

student

Simona ČERVENKOVÁ

obor

Mezinárodní rozvojá studia

Název práce:

Příčiny chudoby v Egyptě

Causes of Poverty in Egypt

Zásady pro vypracování:

Cílem bakalářské práce je přinést komplexní pohled na poměry v Egyptě.

Struktura práce:

1. Příčiny chudoby v rozvojových regionech obecně
2. Statistické indikátory chudoby v Egyptě a jejich vývoj za poslední období (databáze WB, OECD, IMF, tec.)
3. Příčiny chudoby v Egyptě v současné době
4. Rozvojové projekty v Egyptě
5. Shrnutí dosavadních poznatků

Bakalářská práce bude zpracována v těchto kontrolovaných etapách:
(konkretizace)

Rozsah grafických prací: 30 – 35 stran

Rozsah průvodní zprávy: 10 500 slov základního textu + práce včetně všech příloh v elektronické podobě

Seznam odborné literatury:

1. Heba El-Laithy, *Poverty in Egypt* [online]. c2001, [cit. 2006-04-12].
<http://www.aucegypt.edu/src/wsite/background/nationalprofile/Poverty.htm>
2. African Economic Outlook 2002/2003 – Country Studies: Egypt, *OECD Home: Information by Country: Egypt: Country Surveys/Reviews/Guides* [online]. c2003, [cit. 2006-04-12].
http://www.oecd.org/infobycountry/0,2646,en_2649_201185_1_70390_119663_1_1,00.html
3. African Economic Outlook 2003/2004 – Contry Studies: Egypt, *OECD Home: Information by Country: Egypt: Country Surveys/Reviews/Guides* [online]. c2004, [cit. 2006-04-12].
http://www.oecd.org/infobycountry/0,2646,en_2649_201185_1_70390_119663_1_1,00.html
4. African Economic Outlook 2004/2005 – Contry Studies: Egypt, *OECD Home: Information by Country: Egypt: Country Surveys/Reviews/Guides* [online]. c2005, [cit. 2006-04-12].
http://www.oecd.org/infobycountry/0,2646,en_2649_201185_1_70390_119663_1_1,00.html
5. Sally Baden, *Poverty in Egypt*. c1997. Institute of Development Studies, ISBN 1 85864 3430
6. Social and Economic Development Group, Middle East and North Africa Region, The World Bank, Ministry of Planning, Government of the Arab Republic of Egypt, *Poverty Analysis – Egypt: Poverty Reduction in Egypt – Diagnosis and Strategy* [online]. c2006, [cit. 2006-04-12].
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTPOVERTY/EXTPA/0,,contentMDK:20208610~meuPK:435735~pagePK:148956~piPK:216618~theSitePK:430367,00.html>

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Zdeněk Opršal

Datum zadání bakalářské práce: 24. 5. 2006

Termín odevzdání bakalářské práce: 15. 5. 2007

vedoucí katedry

vedoucí bakalářské práce

1. Úvod	6
2. Metodologie	7
3. Charakteristika Egypta	8
3.1. Poloha.....	8
3.2. Historie.....	8
3.3. Obyvatelstvo	10
3.4. Státní zřízení.....	10
4. Příčiny chudoby	12
4.1. Individuální	12
4.2. Celkové.....	12
4.2.1. Případová chudoba.....	12
4.2.2. Všeobecná chudoba	12
4.2.3. Případová versus všeobecná teorie chudoby	13
4.3. Akutní příčiny	14
4.4. Faktory spojené s chudobou	14
4.5. Řešení zásadních příčin chudoby	16
4.6. Příjmová chudoba.....	17
4.7. Relativní chudoba	17
4.8. Boj proti chudobě.....	18
5. Situace v Egyptě.....	20
5.1. Zpráva AfDB a OECD 2003-2005	20
5.2. Zpráva Světové banky	23
5.3. Zpráva UNDP 2003.....	29
5.4. Strategie redukce chudoby v Egyptě podle ERF, 2005	32
6. Rozvojové projekty v Egyptě	36
6.1. Projekt na vzdělávání dětí.....	36
6.2. Projekt zavádění sanitárních zařízení.....	37
6.3. Velké projekty - financované egyptskou vládou	38
6.3.1. East Owainat projekt.....	39
6.3.2. Projekt „Technologické údolí“	39
7. Závěr	40

8. Summary	42
9. Diskuse	43
10. Zdroje:	45

Seznam tabulek:

Tab. 1: Podíl jednotlivých odvětví na složení HDP Egypta v procentech.....	21
Tab. 2: Naplňování MDGs v Egyptě po deseti letech od zavedení	24
Tab. 3: Distribuce chudoby v regionech Egypta podle různých ukazatelů, 1999/2000, v procentech.....	25
Tab. 4: Zápis do škol v Egyptě podle regionu, věková kategorie 15 – 19 let, 1999/2000, v procentech.....	26
Tab. 5: Srovnání vrstev společnosti v Egyptě 1999/2000	28
Tab. 6: Lidský rozvoj v Egyptě na národní úrovni	31
Tab. 7: Počet chudých lidí v Egyptě podle regionů, v milionech.....	32
Tab. 8: Vývoj MDGs v Egyptě podle vybraných indikátorů.....	33
Tab. 9: Veřejné výdaje na sociální sektor v Egyptě, v procentech a librách	34
Tab. 10: Vybrané cíle pětiletého plánu egyptské vlády	34

Seznam zkratek:

ABA	–	Alexandria Business Association
AfDB	–	African Development Bank
AIDS	–	Acquired Immune Deficiency Syndrome
APRM	–	African Peer Review Mechanism
CIA	–	Central Intelligence Agency
CIDA	–	Canadian International Development Agency
COMESA	–	Common Market for Eastern and Southern Africa
ČR	–	Česká republika
EHDR	–	Egypt Human Development Report
ERF	–	Economic Research Forum
EU	–	Evropská unie
GAFI	–	General Authority for Free Zones and Investment
GAFTA	–	Greater Arab Free Trade Area
GDRC	–	Global Development Research Center
HDI	–	Human Development Index
HDP	–	Hrubý národní produkt
HND	–	Hrubý národní důchod
IBRD	–	International Bank for Reconstruction and Development
IDB	–	Islamic Development Bank
LE	–	Egyptská libra (1 USD = 6,2 LE)
LS	–	Lidové shromáždění
MDGs	–	Millenium Development Goals
NEPAD	–	New Partnership for Africa's Development
NDP	–	National Democratic Party
OAJ	–	Organizace africké jednoty
OECD	–	Organisation for Economic Cooperation and Development
OSN	–	Organizace spojených národů
PID	–	Project Information Document
SAR	–	Sjednocená arabská republika
SIS	–	State Information Service
STI	–	Souhrnné teritoriální informace

TIFA	–	Trade and Investment Framework Agreement
UNDP	–	United Nations Development Programme
USAID	–	United States Agency for International Development
WB	–	World Bank
WTO	–	World Trade Organisation

1. Úvod

Tato bakalářská práce má za cíl pojmenovat hlavní příčiny chudoby v Egyptě, jejich vývoj a srovnání za poslední období, dále pak dopady a možná řešení těchto příčin. Egypt je z mnoha hledisek v regionu severní Afriky specifický a je dobré se těmito specifiky zabývat. Strategie, které platí v jiných zemích, nemusí být v případě Egypta vhodné.

První kapitola obecně charakterizuje Egypt jako zemi. Zaměřuje se především na jeho polohu, obyvatelstvo, historii (stručný přehled) a významné projekty, které si stát samofinancuje. Druhá kapitola shrnuje obecně příčiny chudoby v rozvojových regionech. Popisuje vybrané teorie chudoby, jejich spolehlivost a vhodnost. Třetí kapitola už se zaměřuje přímo na situaci v Egyptě a na vývoj statistických ukazatelů v posledním období. Je také doplněna různými tabulkami či grafy z databáze Světové banky a Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj. Tabulky ukazují, které z příčin chudoby se daří eliminovat a které se naopak rozvíjí. Zařazena je také kapitola Rozvojové projekty v Egyptě, která hodnotí přínosy probíhajících projektů Světové banky na území Egypta. Poslední kapitola shrnuje dosavadní poznatky a výsledky.

Jak již bylo řečeno, Egypt je velmi zajímavá země, která má mnoho specifik, ty pak mohou jak pozitivně tak negativně ovlivňovat celkovou situaci v zemi. V tomto směru nejvýraznější specifika jsou poloha a historický vývoj státu.

2. Metodologie

V této bakalářské práci byla použita rešeršně-kompilační analýza textu. Většinu zdrojů tvoří různé webové stránky. Převážně se jedná o stránky organizací (OECD, WB). Jmenovitě ekonomické přehledy z let 2003–2005 (AfDB/OECD), Zpráva o lidském rozvoji 2003 (UNDP), Redukce chudoby v Egyptě (WB), Strategie redukce chudoby v severní Africe – studie Maroka, Tuniska a Egypta (ERF). Jelikož se většinou jedná o překlad z anglického jazyka, problematické výrazy (bez českého ekvivalentu) jsou uváděny kurzívou v závorce.

Přílohu tvoří i anonymní informativní průzkum, který byl proveden v Káhiře a v Hurghadě v srpnu 2006 a později také formou elektronické komunikace. Dotázaní pocházeli z Káhiry, Luxoru a Hurghady. Tento průzkum má ilustrovat umístění vysokoškolsky vzdělaných lidí na trhu práce a jejich názor na situaci v zemi. Jeho vyhodnocení je provedeno v diskusi.

3. Charakteristika Egypta

3.1. Geografická poloha

Egypt se rozkládá mezi Libyí, Súdánem, palestinským autonomním územím pásma Gazy a Izraelem, jeho rozloha je 1 001 450 km² a pobřeží omývá z východu Rudé a ze severu Středozemní moře (STI, 2006). Tato strategická poloha umožnila Egyptu rozvoj námořního obchodu, především po otevření Suezského průplavu, a od poloviny 90. let také zvýšený zájem turistů z různých koutů světa zejména o destinace na pobřeží Rudého moře.

I přes poměrně velkou rozlohu se k zemědělským účelům dají využít necelá 3 % celého území, jedná se převážně o povodí Nilu, jeho deltu a několik menších oáz (např. Siwa a Baharija) v pobřežní nížině (CIA, 2007). Zbytek území pokrývá nehostinná poušť a pohoří. Přestože se poušť nedá využít zemědělsky, skrývá množství surovin vhodných k těžbě, na východě území je to například ropa, uhlí a různé rudy (SIS, 2006).

3.2. Historie

Egypt má velice bohatou historii, jejíž počátky sahají do období více než 4 000 let př. n. l. První větší územní celek vznikl v roce 3 200 př. n. l., kdy došlo ke spojení království Horního a Dolního Egypta a k moci nastoupila první vládnoucí dynastie faraonů. V tomto období byly také postaveny pyramidy.

V roce 642 n. l. arabští dobyvatelé přivezli do země arabštinu a islám a vládli dalších šest století. Bylo postaveno mnoho sunnitských škol a islám se dále šířil. Rozloha území Egypta se již od této chvíle příliš nemění (Bateman, Eganová, 1999).

V roce 1517 získali kontrolu nad územím Egypta osmanští Turci a Egypt začal postupně hospodářsky i kulturně upadat. Po krátké francouzské okupaci (1798–1806) za podpory egyptského obyvatelstva získal moc osmanský důstojník Mohammed Alí („otec moderního Egypta“), který přivedl Egypt k modernizaci

(stavba železnice a dalších infrastruktur). Podporoval učitele, vědce i umělce. Sestavil silnou armádu a založil vojenskou akademii (Wikipedia, 2007).

Politika expanze za Mohammeda a jeho nástupce Abbase I. zadlužila Egypt u Velké Británie, která v r. 1882 převzala kontrolu země. Okupovaný Egypt se stal v r. 1914 oficiálně britským protektorátem a v r. 1922 získal formální nezávislost a stal se konstituční monarchií. Skutečnou nezávislost získal Egypt v r. 1952, během převratu převzal moc generál Muhammad Nagíb, v r. 1954 byl svržen plukovníkem Gamál Abd al-Násirem (Wikipedia, 2007). Prezident Násir v r. 1956 znárodnil Suezský průplav. Následovala nezdařená invaze Británie, Francie a Izraele, té se Egypt rázně postavil. Hranice získaly konečnou podobu úpravou hranice s Libyí podél 25. poledníku a ziskem celého Sinajského poloostrova (Bateman G. a Eganová V, 1999).

V roce 1958 byla vytvořena Sjednocená arabská republika (SAR) spojením Egypta, Sýrie a Jemenu. V roce 1961 se ovšem federace rozpadla. Za sovětské finanční a technické podpory začal Egypt stavět novou Asuánskou přehradu. V šestidenní válce s Izraelem v roce 1967 ztratil Egypt Sinajský poloostrov (Wikipedia, 2007).

Prezident Násir zemřel v roce 1970 a jeho nástupce Anvar Sadat oživil styky se západem. Byl mnohými kritizován, když skoncoval s egyptskou závislostí na Sovětském svazu. V roce 1973 během války Yom Kippur egyptská vojska překročila Suez ve snaze získat zpět Sinajský poloostrov. Po počátečních úspěších se na stranu Izraele přidaly Spojené státy a Egypt se stáhnul. Jednání v Camp Davidu vyústila v mírové rozhovory mezi Egyptem a Izraelem. Oficiální dohoda byla podepsána roku 1979. Zajistila postupné stažení Izraele ze Sinaje.

Od roku 1981 vládne v zemi prezident Husní Mubarak. Dochází k moderní přestavbě přelidněných velkoměst. Egypt obnovil členství v Arabské lize v roce 1989. Vztahy v rámci Organizace africké jednoty (OAJ) se prohlubují – Husní Mubarak byl v roce 1993 zvolen jejím předsedou. Uzavírají se další bilaterální smlouvy s africkými státy (SIS, 2006).

3.3. Obyvatelstvo

Egypt má asi 80 milionů obyvatel, přičemž asi 11 milionů žije v zahraničí (STI, 2006). Většina obyvatel se soustředí okolo Nilu a v jeho deltě. Egypt je národnostně jednotný stát. Až 99 % obyvatel tvoří Arabové, Beduíni, Núbijci, Berbeři a další východohamitské skupiny a jen 1 % jsou Evropané, převážně Italové a Francouzi. Hlavním a zároveň úředním jazykem je arabština. Sunnitští muslimové zde tvoří až 90 %, dalších 9 % jsou koptové a 1 % ostatní křesťané (CIA, 2007).

3.4. Státní zřízení

Egypt je parlamentně prezidentská republika v čele s prezidentem. Současná ústava je platná od roku 1971, doplněna byla v letech 1980 a 2005 (CIA, 2007). Prezident je volen na šest let. Volební systém byl minulý rok pozměněn. Dříve byl Lidovým shromážděním navrhován jeden kandidát, o kterém občané hlasovali v referendu, nyní si lidé volí mezi více kandidáty.

Výkonnou moc tvoří vláda. Vláda sestává z premiéra, jeho zástupců a jednotlivých ministerstev. Hlavní úkoly vlády jsou: navrhovat státní přehledný plán, navrhovat rozpočet a chránit státní bezpečnost, práva a zájmy. Podle ústavy může prezident vládu jmenovat i zprostit funkce. Ministr nemůže být mladší třiceti let. Vláda má 30 ministerstev (SIS, 2005).

Zákonodárná moc je v rukou Lidového shromáždění a poradního sboru (šura). Lidové shromáždění má 454 členů, z toho 444 je voleno lidmi (400 poměrným systémem a 44 většinovým) a 10 je jmenováno prezidentem. Funkční období je pět let. Poradní sbor má 264 členů, 176 členů je voleno a 88 jmenuje prezident (CIA, 2007). Volby se konají každé tři roky a vždy se vymění jedna polovina osazenstva. Členové nemohou být mladší třiceti pěti let a nejméně polovinu musí tvořit dělníci a farmáři (SIS, 2005).

Nejvyšším představitelem soudní moci je Nejvyšší ústavní soud, dále pak soudy nižších instancí. Právní systém je založen na kombinaci tradičního občanského práva (vychází z francouzských konceptů) a islámských konceptů,

především v rodinných záležitostech, otázkách osobních a v otázkách dědictví má stále velkou váhu právo Šarija. Toto právo má je ošetřeno i speciální legislativou (SIS, 2005).

V Egyptě je nyní 23 politických stran, v Lidovém shromáždění (LS) jsou zastoupeny 4 strany. Vládnoucí strana je Národní demokratická strana (NDP), vedená prezidentem Mubarakem (SIS, 2006). Po posledních volbách, které proběhly v listopadu 2005, snížila strana NDP počet svých mandátů v LS na 311 z celkového počtu 454 poslanců, ale podržela si dvoutřetinovou většinu. Muslimské bratrstvo zvýšilo svoji přítomnost v LS na 88 poslanců, tj. 19 %. Sekulární opozice sdružená v Národní frontě získala pouhých 11 mandátů (2,5 %) své zastoupení snížila. Nezávislí získali 24 křesel. Volební účast se odhaduje na zhruba 25 % z 32 mil. oprávněných voličů (STI, 2006).

Hnutí Muslimského bratrství je nezávislá strana, která prosazuje náboženské ideály. Prosazují striktně vládu podle Koránu. Naprosto odmítají začlenění žen do společnosti. Jsou hlavní opozicí, přestože opozice v Egyptě nemá příliš reálnou šanci na prosazení. V Egyptě jsou ze zákona zakázány nábožensky laděné strany. Přesto hnutí Muslimského bratrství mohlo kandidovat ve volbách a získalo vysoký počet hlasů a jeho vliv od posledních voleb značně vzrostl. Dalo by se říci, že téměř všechny hlasy, které od posledních voleb ztratila NDP (-93), nyní získalo zmíněné hnutí (+71) (Wikipedia, 2007).

Bez ohledu na trvajících latentní nebezpečí ze strany fundamentalistických sil lze vnitřní situaci v Egyptě charakterizovat jako stabilizovanou a plně kontrolovanou vládou. Po teroristickém útoku na USA 11. září 2001 se egyptská vláda, přes výhrady k určitým krokům boje proti terorismu vedeného USA, přidala jednoznačně na stranu protiteroristické koalice. Na svém území vláda ještě zesílila opatření namířená vůči islamistickým skupinám. Došlo také k úpravám ústavy, které omezují moc prezidenta (STI, 2006).

4. Příčiny chudoby

Příčiny chudoby můžeme podle GDRC (Global Development Research Center) rozdělit na několik typů.

4.1. Individuální

Tato chudoba je charakterizována individuálními okolnostmi a/nebo charakterem chudých lidí. Příklady jsou:

- výše vzdělání, dovednosti, zkušenosti, inteligence
- zdraví, postižení, věk
- pracovní zařazení, časový horizont, stupeň chudoby
- diskriminace pohlaví, rasy, atd.

4.2. Celkové

Celkové příčiny chudoby se dále dělí na případovou a všeobecnou chudobu. Neexistuje žádná shoda, která z těchto dvou je pravou příčinou nejtěžší chudoby.

4.2.1. Případová chudoba

Sumarizuje všechny typy popsané individuální příčinou a tím se stává rovna celkové nebo úhrnné chudobě. Jinými slovy podle případové teorie (*case theory*) chudoby jsou individuální a celkové příčiny rovnocenné. Podle těchto teorií je celková chudoba pouze shrnutí individuální chudoby.

4.2.2. Všeobecná chudoba

Tato chudoba je charakterizována obecnými celoeconomickými problémy, jako jsou:

- nedostatek vhodných pracovních příležitostí

- nedostatek celkové poptávky (makro problémy, politika)
- nízký národní příjem (Least Developed Countries – LDC)

Pokud je tato teorie správná, pak je chudoba zapříčiněná sadou faktorů (obecné, ekonomické), ale distribuována je podle individuální teorie.

4.2.3. Případová versus všeobecná teorie chudoby

Rozdíl mezi těmito dvěma teoriemi se dá vysvětlit na jednoduchých příkladech. Odlišnost je totiž velká.

Pokud výrazným způsobem snížíme rasovou diskriminaci, sníží se celková chudoba? Podle případové teorie ano, podle všeobecné se pouze přerozdělí. Stejně tak, pokud chudým poskytneme základní vzdělání a odpovídající praktický trénink, se podle případové teorie chudoba sníží, podle všeobecné se však jen přerozdělí.

Jak tedy můžeme snížit chudobu? Pokud je správná případová teorie, pak musíme řešit konkrétní individuální příčiny. Např. pokud je příčinou neadekvátní vzdělání nebo odbornost, pak je řešením školení nebo dodatečné vzdělání. Pokud je příčinou diskriminace, pak je řešením například antidiskriminační politika státu.

Pokud je správná všeobecná teorie, pak musíme zvýšit kvalitu a množství pracovních příležitostí.

Nemůžeme jednoduše určit, která z teorií je ta pravá. Příčiny případové teorie chudoby vysvětlují její distribuci ve všeobecné teorii. Protože se shodují v mnoha faktech, je velmi složité (možná nemožné) určit, která je správná. Existují nepřímé náznaky, které mluví pro všeobecnou teorii. Např. během období vzdělávání a školení se chudoba nesnížila. Naproti tomu většina lidí považuje za správnou případovou teorii, a to z těchto důvodů:

- užití na malém prostoru – předpoklad, že co platí pro část, bude platit pro celek
- vědci v rozvojových zemích studují chudobu místo ekonomiky
- politické změny by byly příliš těžké (drahé), kdyby platily všeobecné teorie
- obviňování obětí
- snaha pomáhat chudým

4.3. Akutní příčiny

- **Válčení** – škody na majetku lidských životech způsobené válkou jsou největším rozvojovým problémem. Například mezi lety 1990 až 1993, kdy probíhala akce Pouštní bouře, klesl hrubý domácí produkt Iráku na osobu z 3 500 USD na 761 USD. Tento pokles ovšem nepočítá s širšími dopady války např. na infrastrukturu, sociální služby (zdravotnictví) a se zhoršeným přístupem k pitné vodě.
- **Zemědělský cyklus** – lidé, kteří závisí na zemědělských produktech, které vypěstují pro vlastní spotřebu, prochází obdobími hojnosti a nedostatku. Pro mnoho rodin znamená období těsně před sklizní „hladové časy“. Během nich rodiny trpí nedostatkem vhodných zdrojů k uspokojivé výživě. Pokud se mají snížit dopady těchto cyklů, musí být proškoleni odborníci, kteří naučí rodiny předvídat a připravit si zásoby na období nedostatku, kdy budou potřebovat pomoc.
- **Přírodní pohromy** – rozvojové země, zvláště pak nejchudší vrstvy obyvatel, mnohem více trpí katastrofami jako jsou sucha, povodně, zemětřesení nebo hurikán, protože mají málo zdrojů na výstavbu adekvátní infrastruktury, budov a varovného systému. Tyto katastrofy s sebou přinášejí období krize, protože likvidují dobytek a úrodu. (GDRC, 2007)

4.4. Faktory spojené s chudobou

- **Koloniální dějiny** – jedna z největších překážek rozvoje v chudých zemích je nedostatek kompetentních bezpečnostních složek a základní infrastruktury jako jsou silnice a ostatní komunikace. Někteří odborníci na rozvoj považují koloniální historii za významného viníka současné situace. Kolonizátoři mnohdy rozvinuli místní ekonomiku jen pro to, aby si usnadnili čerpání zdrojů pro svůj vlastní ekonomický růst a rozvoj.
- **Centralizace moci** – v mnohých rozvojových zemích je politická moc rozmístěna nerovnoměrně. Místo vyrovnaného zastoupení politických reprezentantů z celé společnosti je v centralizovaném systému vlády

zodpovědná za rozhodování v celé zemi jedna politická strana, politik nebo region. To často zapříčiňuje rozvojové problémy. V takových situacích politikové často rozhodují o oblastech, které neznají, nemají potřebné informace o kontextu, a tak nemohou vytvářet efektivní a vhodné zákony a programy.

- **Korupce** – často provází centralizaci moci, zvláště pokud vládcí nejsou odpovědní těm, kterým slouží. Nejvíce korupce brzdí rozvoj, když si vládcí přivlastňují peníze, které by byly použity na rozvojové projekty. V jiných případech si vládcí zajišťují podporu poskytováním služeb svým přívržencům.
- **Válka** – přispívá k prohloubení chudoby použitím vzácných zdrojů na vydržování armády místo na boj s chudobou. Například spor mezi Etiopií a Eritreou vyvrcholil válečným konfliktem v letech 1999 až 2000 – období, kdy obě země čelily velkému nedostatku potravin následkem sucha.
- **Environmentální degradace** – osvěta a zájem o environmentální degradaci v posledních několika desítkách let vzrostl po celém světě. Stejnou obavu nyní sdílí lidé různých národností, kultur, náboženství a sociálních postavení. I přesto dopady environmentální degradace nejvíce pociťují chudí. V celém rozvojovém světě jsou lidé závislí na přírodních zdrojích, uspokojují své základní potřeby zemědělskou produkcí a shromažďováním zdrojů pro provoz domácnosti – vody, dřeva a rostlin pro konzumaci i léčbu. Proto vyčerpání nebo znečištění vodních zdrojů přímo ohrožuje životy těch, kteří na ní závisí.
- **Sociální nerovnost** – je jedním z největších zdrojů chudoby po celém světě, pramení z kulturních názorů na relativní zásluhy různých pohlaví, ras, etnických skupin a sociálních tříd. Tato nerovnost funguje už od narození, kdy je člověk zařazen do určité skupiny často na základě vyznání, etnika nebo rasové charakteristiky. V historii Jihoafrické republiky byl během apartheidu vyvinut dvojité kastovní právní systém, který připisoval různá práva a sociální výhody pouze na základě barvy kůže, která automaticky předznamenávala budoucí možnosti osob v dané skupině.

4.5. Řešení zásadních příčin chudoby

Vytvoření širších závazků k překonání chudoby je základní první krok k překonání chudoby. Následují některé z hlavních závazků.

- **Navýšit zisky ekonomického růstu zvýšením zaměstnanosti.** Pro země severu i jihu představuje velkou hrozbu fenomén růstu nezaměstnanosti, který zvyšuje nerovnost v příjmech a generuje příliš málo pracovních míst pro nízkopříjmové skupiny obyvatel. Vlády by se neměly zajímat pouze o celkový ekonomický výsledek, ale také o distribuci zaměstnanosti.
- **Vymýtit korupci, která škodí společnosti jako celku.** Korupce v obchodě i v politice představuje vážný problém. Občané musí požadovat větší transparentnost veřejných zakázek a tresty pro zkorumpované osoby.
- **Zvýšit přístup ke vzdělání a technice pro široké skupiny lidí, zvláště pro dívky a ženy.** Stupeň dosaženého vzdělání žen v rodině velice ovlivňuje životní úroveň rodiny. Snahy o zlepšení vzdělání žen a dívek se musí zintenzivnit. Současný technický pokrok se musí projevit už na školách a dostat se k širokým vrstvám obyvatel.
- **Zlepšit přístup k základním potřebám a službám včetně pitné vody, cenově dostupného jídla, základní lékařské péči, vzdělání, bydlení a dalším sociálním službám.** Vlády celého světa se k tomuto zavázaly iniciativou 20/20, což znamená 20 % státního rozpočtu a 20 % zahraniční pomoci musí být utraceno na služby. Ale navýšení adekvátních zdrojů efektivním zdaněním a dalšími mechanismy je mnohdy obtížné. Zde mohou pomoci nevládní organizace, které poskytují podporu šířením vize lepší společnosti. Občané musí vědět, co jim tyto služby přinesou. Některé organizace služby přímo poskytují. (GDRC, 2007)

Uvedený výčet ovšem není jediné pojetí příčin chudoby. Pro lepší srovnání lze uvést ještě příčiny chudoby podle Exnerové.

4.6. Příjmová chudoba

Nejrozšířenějším způsobem měření chudoby je hranice chudoby, ta vyjadřuje minimální výši příjmu, která je zapotřebí k uspokojení základních životních potřeb – zejména potravy a obydlí. Tato hranice se určuje tak, že se pro danou zemi na základě průzkumu domácností stanoví průměrné množství peněz, kterých je třeba ke koupi denního kalorického minima. K těm se přičtou minimální částky, které průměrná rodina vynaloží za bydlení a další potřeby, jako je ošacení. Za celosvětovou hranici extrémní chudoby označila Světová banka v roce 1990 příjem dosahující jednoho amerického dolaru na den. Toto paušální stanovení chudoby však má své nedostatky, neboť chudoba je vždy relativní (např. obyvatel ČR se může cítit bohatý vůči obyvateli Afriky, ale zároveň chudý v porovnání s obyvateli vyspělých zemí) (Exnerová, 2005).

4.7. Relativní chudoba

Příjmová chudoba, která činí člověka „číselně“ chudým, je ovšem pouze jednou z mnoha dimenzí chudoby. Relativní chudoba je naproti tomu nejnovějším konceptem, který klade důraz na to, že chudoba je pouze stav relativní deprivace jedince vůči ostatním jedincům v okolí. Obecně vzato jde o neschopnost účastnit se společenského dění a života na úrovni, která je v dané společnosti běžná.

To, že příjem není jediným aspektem chudoby, jasně dokázal i průzkum Světové banky z roku 2000 (*Hlasy chudých – Voices of the Poor*), kterého se účastnilo přes 60 tisíc chudých lidí z celého světa. Za dimenze chudoby se dnes považuje:

- **Zdraví** – v Indexu lidského rozvoje (HDI) je zdraví vyjádřeno jako průměrná střední délka života v dané zemi, v rozvojových zemích bývá mnohem kratší než v zemích vyspělých. Díky nedostatku (nebo finanční nedostupnosti) kvalitní zdravotní péče umírají ročně miliony chudých lidí na problémy, kterým se již v moderním světě dá předejít: vysoká úmrtnost dětí a matek při porodu, vysoká úmrtnost dětí do pěti let, nemoci způsobené zavadnou vodou, zápal plic a tuberkulóza. Zvláště katastrofická

je v tomto ohledu pandemie AIDS, která snížila v některých zemích střední délku života až na 36 let.

- **Vzdělání** – v HDI se vzdělání měří procentem negramotné dospělé populace. Nedostatek finančních prostředků, kvalitních učitelů, školních pomůcek, komplikovaný přístup ke vzdělání pro chudé lidi z odlehlých venkovských oblastí a také celková chudoba lidí, kvůli níž posílají své děti raději do práce než do školy, má za následek někdy až padesátiprocentní negramotnost (v ženské populaci mnohdy i vyšší).
- **Přístup ke službám** – služby jsou v mnohá částech rozvojového světa neadekvátní (např. zdravotnictví a školství) a také pro chudé venkovské obyvatelstvo často fyzicky i finančně nedostupné.
- **Infrastruktura** – její nedostatečnost způsobuje sociální izolaci chudého obyvatelstva, lidé se nemohou dostávat do škol, nemocnic a úřadů, také nemohou ani efektivně obchodovat a účastnit se společenského života s lidmi, kteří nežijí v jejich bezprostředním okolí.
- **Bezpečnost** – v chudinských městských čtvrtích (slumy) často operují všemocné gangy, které ohrožují životy obyvatel. také v případě živelné pohromy nebo vypuknutí válečného konfliktu se obětmi stávají převážně chudí – ti bohatí mají prostředky a sociální kapitál (společenské kontakty a vazby), které jim umožní dostat se mimo ohrožení života.
- **Sociální vyloučení** - vztahuje se spíše ke skupině než k jedinci. Vyjadřuje existenci přímého (apartheid, odepření volebního práva) či nepřímého mechanismu (diskriminace a sociální znevýhodnění – existuje, i když je nelegální), který určité skupině znemožňuje plnohodnotně se zařadit do společnosti. K nejpočetnějším sociálně vyloučeným skupinám patří chudí lidé a národnostní menšiny (Exnerová, 2005).

4.8. Boj proti chudobě

V současné době je nejdůležitějším dokumentem v oblasti boje proti chudobě program Rozvojové cíle tisíciletí vytvořený v roce 2000 na Summitu tisíciletí OSN. Cíle jsou považovány za velmi ambiciózní a nepředpokládá se, že se je skutečně podaří všechny do roku 2015 vyplnit. Přesto mají vysokou

ideologickou a morální hodnotu. V souladu se závěry Summitu tisíciletí a další velké konference v mexickém Monterrey se za hlavní předpoklady pro boj s chudobou považují:

- **Solidní domácí politika** – vlády rozvojových zemí musí investovat do podpory zaměstnanosti – vytvářet nové pracovní příležitosti a nezaměstnaným nabídnout sociální podporu, s níž je možné pokrýt základní sociální potřeby. Také je zapotřebí zlepšit vládu zákona, posílit respekt k lidským právům, omezit korupci a vytvořit efektivní instituce a podmínky pro rozvoj ekonomiky a příliv externích zdrojů.
- **Přímé zahraniční investice** – soukromé zahraniční investice přinášejí do rozvojových zemí zisk a vytvářejí pracovní místa v lokalitách, kde by jinak byla vysoká nezaměstnanost. Přinášejí také moderní technologie, manažerské a pracovní postupy a jiné know-how.
- **Mezinárodní obchod** – musí dojít k postupnému odbourávání subvencí (zejména na zemědělské produkty) v bohatých zemích a zároveň k odbourávání obchodních bariér tak, aby rozvojové země měly přístup na trhy v zemích bohatých. Obchodní bariéry však musí odstraňovat i rozvojové státy mezi sebou.
- **Zvýšení oficiální rozvojové pomoci na 0,7 % HND** – aby byla rozvojová spolupráce ze strany bohatých zemí schopná dosáhnout svých cílů, musí se zvýšit její objem. Na konferenci v Monterrey v roce 2002 se nejvyspělejší země světa zavázaly navýšit svou rozvojovou pomoc na 0,7 % HND, přesto se ale i objemově největší dárci této výši přibližují pouze pomalu.
- **Odpouštění dluhů** – mnohé rozvojové země vynakládají na splácení dluhů stejné množství peněz, které získají díky rozvojové spolupráci. V takové situaci nedisponují dostatečnými finančními prostředky, aby mohly vést domácí politiku, která bude chudobu aktivně snižovat. (Exnerová, 2005)

5. Situace v Egyptě

5.1. Zpráva AfDB a OECD 2003-2005

Růst egyptské ekonomiky se hlavně díky ziskům z exportu a zlepšení konkurenceschopnosti na světových trzích od poloviny roku 2003 vracel k hodnotám z devadesátých let – téměř k pěti procentům. Vývoz rostl důsledkem devalvace národní měny vůči dolaru, zisky na konci fiskálního roku 2003/04 (1.červenec 2003–30.červen 2004) byly až \$3.7 mld. (AfDB/OECD, 2005). Na druhou stranu se prodražil dovoz a snížila se dostupnost dolaru. Také se zvýšila inflace, v roce 2003/04 byla oficiální inflace až 8 %, reálně mohla být dvojnásobně vyšší (AfDB/OECD, 2005).

I když je ekonomika citlivá na vnější a regionální výkyvy, vyhlídky do budoucna jsou příznivé převážně v odvětví turismu a těžby zemního plynu. Také Suezský průplav poskytuje nemalé zisky a poptávka po rekonstrukci Perského zálivu revitalizovala sektor stavebnictví.

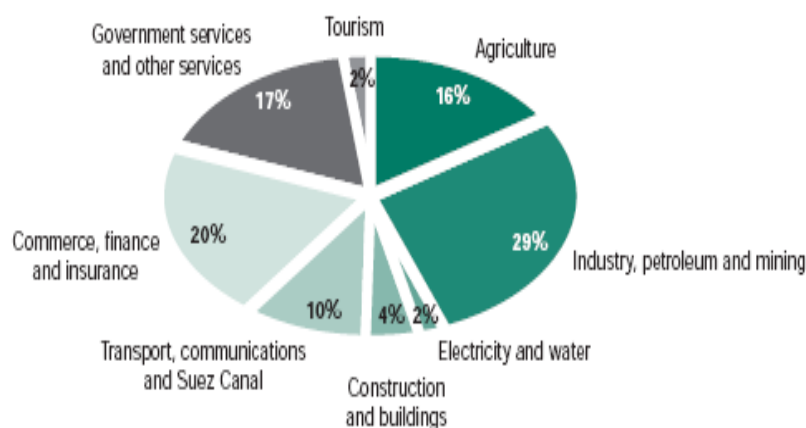
Strukturální reformy v poledních letech zaznamenaly pouze malý posun k lepšímu. Po ministerské reorganizaci v červenci 2004 nový kabinet směřuje ke zlepšení obchodních podmínek, liberalizaci a k programu ekonomických a strukturálních reforem. Bankovní sektor prošel v roce 2005 rozsáhlou privatizací. Ekonomika Egypta se nachází v důležité fázi přechodu od centrální k tržní ekonomice.

Politikové čelí dvěma hlavním výzvám. Ekonomický růst nestačí zajišťovat pracovní místa nezaměstnaným. Míra nezaměstnanosti stále roste a v roce 2004 dosáhla 10 %. V některých oblastech představuje již velmi vážný problém. Druhou výzvu představuje státní rozpočet, který vykazuje stále větší deficit. Úroveň veřejného dluhu se tím stává velmi problematickou. V roce 2003/2004 tvořil veřejný dluh 98,7 % HDP proti 89,3 % o rok dříve.

Hlavní pilíř egyptské ekonomiky je stále zemědělství, i když podíl na HDP v posledních letech mírně klesl, procento obyvatel pracujících v tomto sektoru se zvýšil o 3,3 %. Exportní plodiny jsou bavlna, len a květiny. Množství vypěstované bavlny ovšem klesá v závislosti na klesajících cenách na světových trzích.

Těžba ropy a zemního plynu se na HDP podílí 9 % a tvoří třetinu vývozu nerostných surovin, přestože vývoz ropy v posledních letech poněkud klesl. Egypt má potenciál stát se šestým největším exportérem zemního plynu, chybí však dostatek plynovodů. Dalším důležitým vývozním artiklem jsou stavební hmoty (např. cement).

Tab. 1: Podíl jednotlivých odvětví na složení HDP Egypta v procentech

Zdroj: Economic Outlook (AfDB/OECD) 2005

Zpracovatelský sektor se opírá hlavně o odvětví potravinářské a výrobu textilií. Zaměstnává necelých 14 % obyvatel (2003/04).

Další přínos pro egyptský rozpočet by měla být modernizace Suezského průplavu. V budoucnu umožní proplouvání velkých tankerů. Připravuje se také zvýšení zdanění turismu, které přímo reaguje na rostoucí počet turistů v zemi. Naproti tomu množství zahraničních investic poněkud kleslo. Vláda vytváří reformy na jejich znovuoobnovení.

Egyptská vláda se chystá vynaložit více prostředků na sociální oblast (bydlení pro nejchudší obyvatele) a také na vzdělání a zdravotnictví (dotace léků, zdravotní pojištění pro studenty). Další finance plynou na dotace vývozu, zemědělských plodin, veřejnou dopravu a elektrickou energii (nepřímé dotace energetických produktů – uhlí, ropa atp.). Prioritou je také výstavba infrastruktury a velkých projektů.

V červnu 2004 vešla v platnost dohoda s EU. Ta umožňuje egyptským exportérům snazší přístup na trhy. V první fázi se jednalo hlavně o průmyslové zboží a zemědělské plodiny, které nepředstavují konkurenci evropským

výrobním. Na druhou stranu se Egypt zavázal progresivně snižovat své importní tarify na čtyři kategorie zboží, k deregulaci dojde postupně ve všech kategoriích. U nerostných surovin a výrobních prostředků dojde k deregulaci v roce 2007, u polotovarů v roce 2010, u spotřebního zboží v roce 2013 a u motorových vozidel v roce 2016. Touto dohodou také EU Egyptu poskytuje pomoc ve výši 615 mil. eur a půjčku 1,1 mld. eur na restrukturalizaci egyptského průmyslu. Evropská unie je hlavním exportním i importním partnerem Egypta – až třetina dovozu i vývozu Egypta se uskutečňuje s EU. Tato spolupráce by se měla i nadále prohlubovat.

Egypt v roce 1999 uzavřel dohodu se Spojenými státy (The Trade and Investment Framework Agreement – TIFA), ta zajišťovala volný obchod mezi těmito zeměmi a nebyla vázána na určité odvětví. Vypršela však v roce 2005. Rostoucí konkurence asijských zemí v textilní výrobě donutila Egypt změnit svou strategii. Spojené státy zvýšily clo z 10 na 39 %. Egypt tedy uzavřel průmyslové a obchodní partnerství s Izraelem (prosinec 2004), které mu zajišťuje volný přístup na americké trhy, pokud bude zboží vyrobeno v „kvalifikovaných průmyslových zónách“ a 11,2 % komponent bude pocházet z Izraele.

Egypt je také členem GAFTA (Greater Arab Free Trade Area) spolu s jedenácti státy Arabské ligy. V jejím rámci uzavřel dohodu (Agadir Agreement) s Tuniskem, Marokem a Jordánskem, která v roce 2005 vyústila v zónu volného obchodu.

Od roku 1998 se datuje členství v COMESA (Common Market for Eastern and Southern Africa), tyto trhy ovšem poskytují odbytiště pouze pro 2 % vývozu.

V září 2004 začal Egypt plnit závazky dané WTO (World Trade Organisation), především zjednodušil systém cel. Dovození clo celkově kleslo ze 14,6 na 9,1 %.

Světová banka schválila půjčku 335 mil. USD na výstavbu nových terminálů na letištích v Káhiře a Sharm El Sheiku jako odpověď na rostoucí počet turistů. Vláda také investovala 22,5 mil. USD na rekonstrukci přístavů. Podmínky pro obchod se zlepšují, přestože stále existují mnohé byrokratické překážky. Vláda podnikla mnohé kroky (např. privatizace, zákony podporující elektronický podpis, rozvoj informačních technologií) k přilákání zahraničních investorů a k vytvoření pracovních míst. Byla také vytvořena speciální instituce – General Authority for Free Zones and Investment (GAFI), která zajišťuje hladký průběh zahraničních projektů v zemi. Tato reforma podporuje přístup k hypotékám, harmonizaci

pracovních podmínek, vlastnická práva a konkurenci. Podmínky přejí také středním a malým podnikatelům. Stále je pro ně ovšem poměrně obtížné získat půjčku. V poslední době se rozjíždí program mikropůjček (USAID, EU, Kuvajtský fond, IDB, CIDA atd.). Ty by měly být pro podnikatele dostupnější (odpadá zbytečná byrokracie, se kterou mnoho lidí nemá dostatek zkušeností). Na konci roku 2003 obdrželo půjčku více než 250 000 zákazníků (46 % byly ženy). Celková částka činila 55 mil. dolarů. Poptávka je stále silnější s odhadovaným počtem 2 – 3 miliónů zákazníků. Nejúspěšnější nevládní organizace, která poskytuje mikropůjčky na území Egypta je ABA (Alexandria Business Association). Splatnost půjček dosahuje 99,2 %. Zaměstnanci dostávají navíc k základnímu platu příplatky za počet půjček a úroveň splátek.

Podle zprávy Egypt udělal velký pokrok v oblasti redukce chudoby a v sociální sféře. Stále však existují velké regionální rozdíly.

(Economic Outlook (AfDB/OECD), 2003–2005)

5.2. Zpráva Světové banky

Egypt udělal velký pokrok ve zlepšování některých aspektů chudoby. Daří se naplňovat některé ukazatele Rozvojových cílů tisíciletí (MDGs) – zvýšila se gramotnost, klesla úmrtnost a zlepšil se celkový zdravotní stav obyvatel. Gramotnost žen, zvláště mladých, vzrostla významnou měrou – ve věkové skupině 15 – 24 let klesla ngramotnost z 28 na 18 % mezi lety 1990–2000. Tudiž jsou ženy nyní lépe vybaveny než dříve, aby se mohly vymanit z chudoby. Ve stejném období klesla míra úmrtnosti dětí do pěti let z 85 na 52 na 1000 obyvatel.

Tab. 2: Naplňování MDGs v Egyptě po deseti letech od zavedení

	1990	1995	1999	2000
1 Eradicate extreme poverty and hunger	<i>2015 target = halve 1990 \$1 a day poverty and malnutrition rates:</i>			
Population below \$1 a day (percent)		1.7		0.4
Percentage share of income or consumption held by poorest 20 percent		9.8		7.7
Prevalence of child malnutrition (percent of children under 5)	10.4	16.8	10.7	4.0
2 Achieve universal primary education	<i>2015 target = net enrollment to 100</i>			
Net primary enrollment ratio (percent of relevant age group)		93.0	92.4	
Youth literacy rate (percent ages 15-24)	61.3	65.7	69.0	69.8
3 Promote gender equality	<i>2005 target = education ratio to 100</i>			
Ratio of girls to boys in primary and secondary education (percent)	78.1	76.9	87.7	
Ratio of young literate females to males (percent ages 15-24)	72.1	77.3	81.1	82.0
Share of women employed in the nonagricultural sector (percent)	18.7	16.7	17.1	
Proportion of seats held by women in national parliament (percent)	2.2	2.0		
4 Reduce child mortality	<i>2015 target = reduce 1990 under 5 mortality by two thirds</i>			
Under 5 mortality rate (per 1,000)	85.0	58.0	54.3	52.2
Infant mortality rate (per 1,000 live births)	67.8	53.4	43.5	41.8
Immunization, measles (percent of children under 12 months)	86.0	89.0	95.0	
5 Improve maternal health	<i>2015 target = reduce 1990 maternal mortality by three-fourths</i>			
Maternal mortality ratio (modeled estimate, per 100,000 live births)		170.0
Births attended by skilled health staff (percent of total)	37.0	46.0
6 Combat HIV/AIDS, malaria and other diseases	<i>2015 target = halt, and begin to reverse, AIDS, etc</i>			
Prevalence of HIV, female (percent ages 15-24)				..
Contraceptive prevalence rate (percent of women ages 15-49)	47.6	47.9	51.7	56.1
Incidence of tuberculosis (per 100,000 people)	39.0	..
Tuberculosis cases detected under DOTS (percent)	25.0	..
7 Ensure environmental sustainability	<i>2015 target = various (see notes)</i>			
Forest area (percent of total land area)	0.1			0.1
Nationally protected areas (percent of total land area)		0.8	0.8	..
GDP per unit of energy use (PPP \$ per kg oil equivalent)	4.1	4.9	4.9	..
CO2 emissions (metric tons per capita)	1.4	1.6	1.7	..
Access to an improved water source (percent of population)	94.0	95.0
Access to improved sanitation (percent of population)	87.0	94.0
8 Develop a Global Partnership for Development	<i>2015 target = various (see notes)</i>			
Youth unemployment rate (percent of total labor force ages 15-24)	26.4	34.4
Fixed line and mobile telephones (per 1,000 people)	30.2	46.7	82.7	107.7
Personal computers (per 1,000 people)	..	4.3	12.0	22.1

Zdroj: Světová banka, 2002

V posledních letech také došlo ke změně distribuce chudoby, zatímco dříve se jednalo o vztah město – venkov, nyní jsou rozdíly mezi jednotlivými regiony.

Tab. 3: Distribuce chudoby v regionech Egypta podle různých ukazatelů, 1999/2000, v procentech

	Household poverty line	Per capita poverty line	One dollar a day	Two dollars a day
All Egypt	16.74	17.09	0.42	19.67
Metropolitan	5.06	4.98	0.05	3.55
Lower Egypt Urban	6.17	5.80	0.12	6.24
Lower Egypt Rural	11.83	12.15	0.09	15.96
Upper Egypt Urban	19.27	19.72	0.61	19.59
Upper Egypt Rural	34.15	35.11	1.12	41.55
Frontier Urban	3.7	3.38	0.00	3.38
Frontier Rural	18.31	18.48	0.00	16.25

Zdroj: Světová banka, 2002

Významnou vazbu na chudobu má úroveň vzdělání. Až 45 % chudých lidí je negramotných. Chudoba prudce klesla, jakmile se zvýšila gramotnost. Míra chudoby také závisí na sektoru a typu zaměstnání – pracující v zemědělství a stavebnictví jsou více vystaveni chudobě, stejně tak sezónní a příležitostní zaměstnanci. Existuje také reálná hrozba, že ti, kterým ekonomický růst pomohl z největší chudoby, při zpomalení růstu opět do chudoby upadnou. Mezi lety 1995–2000 klesl počet lidí s dvěma dolary na den z 35,9 % na 19,8 % z celkové populace.

Statistické metody výpočtu chudoby mají ovšem i své nedostatky. Především se vztahují na Egypt jako celek a tudíž nerespektují regionální odlišnosti. Neberou v potaz ani různé potřeby členů domácnosti – mladí a staří, muži a ženy. Dále se počítá s cenou stravy podle nutričních standardů spíše než se stravou, kterou mají chudí skutečně k dispozici. Nakonec nepočítají ani se sdílením nákladů na provoz domácnosti – např. poplatky a nájem. Proto život ve větší domácnosti může vést ke snížení nákladů na osobu při udržení daného životního standardu.

Zpráva Světové banky také potvrzuje růst ekonomiky hlavně v odvětví průmyslu, služeb a turismu. V některých sektorech se zvedla zaměstnanost,

jednalo se však většinou o stavebnictví, kde nízká produktivita znamená nízké platy.

Dalším problémem je dětská práce. Až 3,3 % všech dětí ve věku od 6ti do 15ti let nechodí do školy, tudíž pracuje. Zajímavé je, že v městských oblastech v domácnostech řízených ženami bylo toto číslo dvakrát vyšší než v domácnostech řízených muži. Z chudých rodin pochází až šest procent pracujících dětí, zatímco z ostatních rodin je to zhruba 2,5 %. Rozdíly existují také mezi oblastmi. V městských regionech na severu pracuje asi 1,8 % dětí, zatímco na venkovském jihu pracuje 4,7 % dětí.

Největší potíže s uplatněním mají děti a mladiství ve věkové skupině 15 – 19 let. Existuje málo příležitostí k dalšímu vzdělávání a pro trh práce nemají dostatečnou praxi. Prokazatelná je i spojitost mezi vzděláním hlavy rodiny, vzděláním potomků (či ostatních členů domácnosti) a mírou chudoby.

Tab. 4: Zápis do škol v Egyptě podle regionu, věková kategorie 15 – 19 let, 1999/2000, v procentech

Region	Enrolled	Not Enrolled	Number of Children
Metropolitan			
Non-poor	85.98	14.02	2682
Poor	68.89	31.11	225
All	84.66	15.34	2907
Lower Egypt Urban			
Non-poor	84.26	15.74	1792
Poor	69.54	30.46	174
All	82.96	17.04	1966
Lower Egypt Rural			
Non-poor	74.10	25.90	4796
Poor	57.78	42.22	926
All	71.46	28.54	5722
Upper Egypt Urban			
Non-poor	83.90	16.10	1453
Poor	74.65	25.35	497
All	81.54	18.46	1950
Upper Egypt Rural			
Non-poor	71.17	28.83	2664
Poor	67.46	32.54	1730
All	69.71	30.29	4394
Total Egypt			
Non-poor	78.30	21.70	13592
Poor	66.17	33.83	3586
All	75.77	24.23	17178

Zdroj: Světová banka, 2002

Také existující sociální síť pomohla mnoha lidem z největší chudoby (přestože vládní podpora tvoří jen 10 % příjmů chudých rodin, asi 350 000 lidí by bez ní mělo vážné existenční potíže). Osvědčily se také dotace různých komodit. Dotovaný chléb *baladi** pomohl z chudoby 730 tisícům lidí, jako dlouhodobý nástroj redukce chudoby je ovšem neúčinný, protože je rozdáván všem Egypťanům bez přihlídnutí k jejich sociálnímu statutu. Na druhou stranu nejméně účinné byly dotace oleje na vaření, která pomohla méně než 170 tisícům lidí. Obecně jsou však sociální dávky lepším způsobem snižování chudoby než dotace potravin. Nedostatky těchto dávek jsou hlavně v neadekvátním přidělování. Kdyby se alokace dávek zlepšila (především regionální a kategorická – rodiny bez základního vzdělání a tekoucí vody), znamenalo by to velký přínos.

Problém představuje i nerovný přístup ke službám. Zatímco přístup k pitné vodě je v městských oblastech téměř bezproblémový pro všechny (veřejná vodovodní síť), napojení v domě mělo pouze 64,2 % chudých rodin proti 81,8 % bohatých. Tyto rozdíly jsou ještě vyšší ve venkovských oblastech, kde má např. ke kanalizaci přístup pouze 21,1 % obyvatel.

Podle zprávy Světové banky musí být strategie omezování chudoby komplexní a efektivní. Bude nutné vyrovnat se s regionálními rozdíly a zlepšit vyhlídky lidí do budoucna. Strategie by měla stát na těchto pilířích:

1. **Zvýšit počet pracovních míst** – nastavit hospodářskou legislativu směrem k udržitelnému růstu pracovních míst, produktivity a příjmů pro nejchudší skupiny.
2. **Vzdělání** – zajistit lepší platy, jako nástroj pro snazší uplatnění na trhu práce, a možnosti do budoucna pro muže i ženy.
3. **Regionální rovnováha** – zajistit snížení růstu regionální disparity v příjmech, příležitostech a službách.
4. **Sociální síť** – pro lepší ochranu nejzranitelnějších ze společnosti – zvláště těch, kteří nejsou schopni získat dostatečný příjem na trhu práce.
5. **Monitoring** – zlepšit kvalitu a frekvenci sběru dat a zpracování, zvláště na regionální úrovni.

(WB, 2002)

* tradiční egyptské pečivo z celozrnné mouky

Tab. 5: Srovnání vrstev společnosti v Egyptě 1999/2000

Kdo byli chudí v Egyptě v roce 1999/2000?

<i>Z každých 10 lidí v Egyptě</i>	<i>Ale... Z každých 10 chudých lidí v Egyptě</i>
<ul style="list-style-type: none"> • 6 žilo na venkově a 4 v Horním Egyptě • 3 měli víc než tři děti • 3 byli ngramotní, 4 měli základní nebo střední vzdělání • 4 žili v domě s ngramotnou hlavou rodiny • všechny děti ve věku 6 – 15 let chodily do školy, 2 děti ve věku 15 – 19 let ne • 5 bylo nezaměstnaných • z těch co pracovali 1 nedostával plat, 3 se živili sami, 5 dostávalo plat • 3 pracovali ve vládním a veřejném sektoru, 7 v soukromém • 4 pracovali v zemědělství, 2 ve službách a po jednom v obchodě, výrobě a stavebnictví • 4 byli dělníci ve službách, 2 v průmyslu, 2 byli profesionálové a jeden manager • v městských oblastech 9 vlastnilo stereo a barevnou TV, všichni měli plynový vaříč a ledničku, 1 vlastnil mobil a 1 klimatizaci • ve venkovských oblastech Horního Egypta 8 vlastnilo stereo a 4 barevnou TV, 6 mělo plynový vaříč a 6 ledničku, nikdo neměl klimatizaci • 5 žilo v bytě a 4 ve venkovském domku • 5 chodilo do práce pěšky, 2 jezdili autobusem a 1 jezdil autem 	<ul style="list-style-type: none"> • 8 žilo na venkově a 7 v Horním Egyptě • 5 mělo víc než tři děti • 5 bylo ngramotných a 4 měli základní nebo střední vzdělání • 6 žilo v domě s ngramotnou hlavou rodiny • 1 dítě nechodilo do školy, 3 děti ve věku 15 – 19 let také ne • 5 bylo nezaměstnaných • z těch co pracovali 2 nedostávali plat, 4 se živili sami, 4 dostávali plat • 1 pracoval ve vládním a veřejném sektoru, 9 v soukromém • 6 pracovalo v zemědělství a po jednom ve službách, obchodě, výrobě a stavebnictví • 6 byli dělníci ve službách, 2 v průmyslu, nikdo nebyl profesionál nebo manager • v městských oblastech 7 mělo stereo a 6 barevnou TV, 9 mělo plynový vaříč a 8 ledničku, nikdo neměl mobil nebo klimatizaci • ve venkovských oblastech Horního Egypta 6 mělo stereo a 2 barevnou TV, 4 měli plynový vaříč a 3 ledničku, nikdo neměl klimatizaci • 2 žili v bytě, 7 ve venkovském domku, 1 sdílel jeden nebo více pokojů • 7 chodilo do práce pěšky, 2 jezdili autobusem, nikdo nejezdil autem

Zdroj: Upraveno podle Světové banky, 2002

5.3. Zpráva UNDP 2003

Nejdůležitějším ukazatelem při vypracovávání Egypt Human Development Report (EHDR) byl index lidského rozvoje (HDI). Od roku 1994 se počítal na celooblastní úrovni, v roce 2003 se poprvé počítal na úrovni měst. Tato zpráva také ukazuje na velký pokrok v lidském rozvoji mezi lety 1996 – 2001. Přesto i zde se ukazují rozdíly mezi jednotlivými kraji i uvnitř nich samých. Nejvyššího HDI dosahují městské governoráty*. Přestože roste výše HDP v městských oblastech, více než 20 % rodin zůstává v chudobě (podle HDI**).

Tato zpráva také zdůrazňuje míru nezaměstnanosti, celková tvoří asi 9 %, ovšem ve skupině žen a mládeže (15 – 29 let) se pohybuje mezi 19,8 % - 22,4 %. Zaměstnanost žen nikde v zemi nepřekračuje 25 %. Je to způsobeno především nízkou vzdělaností žen a také tradicemi, které ženám ve vzdělávání brání. Většina žen pracuje v neformálním sektoru v nevyhovujících podmínkách a za nízké platy.

Celková míra gramotnosti lidí nad patnáct let je asi 65,6 %. Gramotných žen je však pouze 54,2 %. Na základní školu se sice zapíše relativně hodně žen (63,2 %), ale dále jich studuje jen velmi málo (44,5 %). Přitom právě vzdělání žen hraje klíčovou roli v otázce snižování porodnosti. Země také potřebuje přehodnotit kvalitu svého vzdělávacího systému. Pro kvalitní vzdělání jsou potřeba kompetentní učitelé, reformované pedagogické metody a přiměřený počet žáků ve třídách. Nyní se průměrný počet žáků ve třídě pohybuje okolo 42. Stálé přírůstky populace vyvíjí přílišný tlak na vzdělávací systém vládních škol.

Podle údajů z roku 2002 se veřejného politického života účastní 42,4 % obyvatel. Neexistuje žádné specifické pravidlo, které by indikovalo odlišnou míru volební účasti v různých governorátech. Zdá se, že volební účast závisí na statutu a oblíbenosti politického kandidáta. Politická účast a účast v občanských sdruženích je nízká a téměř se nezlepšuje. Řadová účast na rozhodování se v Egyptě těžko prosazuje. Nízká volební účast ukazuje na apatii občanů vůči politickému procesu. Nástroje k odstranění tohoto fenoménu jsou vládní regulace

* administrativní jednotka členění Egypta

** Index lidského rozvoje se počítá z naděje na dožití, gramotnosti, úrovně vzdělání a životního standardu v dané zemi.

procesu rozhodování a média. Jednou ze součástí rozvoje je totiž i efektivní vládnutí.

Zlepšení kvality života chudých lidí závisí především na kulturních (osvěta) a strukturálních reformách (principy demokratizace, decentralizace a participace). Tento vývoj je dán historickými faktory, které vedly ke vzniku složité státní byrokratické hierarchii a kulturními faktory – pasivní tolerancí stávajícího stavu.

Vláda v poslední době přijala několik reforem na zvýšení decentralizace a zlepšení kompetencí úředníků. Vláda také zavádí systém participace, za několik let budou všechny rozvojové plány v lidských sídlech a jejich okolí vznikat na základě participace místních složek. Tento postup však ještě musí doplnit vhodná administrativní reforma, která by místním autoritám umožnila efektivně jednat v oblasti rozvoje. Tyto akce jsou nezbytné k posílení a rozvoji občanské společnosti, protože nevládní organizace v Egyptě mají jen omezené možnosti a kapacity. Existují pouze regionální nevládní organizace, ale na celorepublikové úrovni nepůsobí žádná. Na druhou stranu v zemi funguje mnoho společností, které pomáhají těm nejchudším, ty se ale vůbec nepodílí na debatách o rozvoji. Chudí lidé tudíž nemají žádný hlas na oficiálních místech, protože jsou příliš zaneprázdnění zajišťováním svého přežití. Některé organizace proto také zajišťují právní poradenství a snaží se zaručit lidem alespoň částečnou soběstačnost a podíl na rozvoji.

(UNDP, 2003)

Tab. 6: Lidský rozvoj v Egyptě na národní úrovni

Zlepšení	Nedostatky
Index lidského rozvoje	
- HDI podle EHDR 2003 dosáhl úrovně 0,680 - na prvním místě byly governoráty Port Said (0,774) a Suez (0,753)	- některé governoráty mají úroveň pod národním průměrem, na posledních místech byly governoráty Fayoum (0,599) a Suhay (0,609)
Zdraví	
- mezi lety 1976–2001 se zvýšila naděje na dožití z 55 na 67,1 let - mezi lety 1976–2001 se zvýšil počet lidí s přístupem k pitné vodě ze 70,9 % na 91,3 % - mezi lety 1961–2001 poklesla dětská úmrtnost ze 108 na 30 úmrtí na 1000 živě narozených	- zemřelo asi 105 900 dětí do pěti let věku podle údajů z roku 2001
Vzdělání	
- úroveň zápisu do základních a středních škol ze zvýšila ze 42 % v roce 1960/1961 na 86 % v roce 2000/2001	- 2 383 500 dětí nenavštěvovalo základní ani střední školu v roce 2000/2001 - 17 915 000 lidí bylo v Egyptě negramotných v roce 2001
Strava a výživa	
- hladovění a výživa nejsou v Egyptě problémem	- 161 100 dětí ve věku do pěti let trpělo podvýživou v roce 2001
Příjem a chudoba	
- HDP na osobu vzrostlo z 2 176 LE na 5 537 LE v období od 1992/1993–2000/2001 - procento chudých rodin se snížilo z 35 % na 20,1 % mezi 1990–2000 - governorát s nejnižším počtem chudých je Damietta (0,9 %)	- 13 153 000 lidí žije pod úrovní chudoby, 3 833 700 z nich trpí největší nouzí podle údajů z roku 2000
Ženy	
- míra gramotnosti se zvýšila z 12,5 % na 54,2 % mezi lety 1960–2001 - celkový počet zapsaných žen do základních a středních škol vzrostl z 32 % na 83 % mezi lety 1961/1962 a 2000/2001 - úmrtnost matek klesla ze 174 v roce 1992 na 60,7 na 100 000 porodů v roce 2001	- participace žen v politické, ekonomické a sociální oblasti je nedostatečná – představují pouze 10 % členů profesních syndikátů a 2,3 % v Lidovém shromáždění - nezaměstnanost žen dosahuje 19,8 % oproti 9 % nezaměstnaných mužů - úmrtnost matek 60,7 na 100 000 porodů je stále vysoká
Děti	
- poporodní úmrtnost i celková úmrtnost dětí do pěti let klesla - počet očkovaných dětí vzrostl na 97,9 % v roce 2001	- 8,8 % dětí má podváhu a trpí podvýživou - dětská úmrtnost je stále vysoká – 39,1 mrtvě narozených na 1 000 živě narozených

Zdroj: Upraveno podle UNDP EHDR 2003

5.4. Strategie redukce chudoby v Egyptě podle ERF, 2005

Egyptská vláda přijala v roce 2004 opatření, která výrazně podporují podnikatelské prostředí. Tyto reformy zahrnují snižování daní a cel a zjednodušení registrace nových firem, čímž odpadá zbytečná byrokracie a snižují se náklady firem. Také vznikají nové formy pracovních smluv, které mají usnadnit najímání sil na různé druhy úvazků. Zvýšení počtu podniků v zemi povede ke snížení nezaměstnanosti. Ministerstvo plánování dále plánuje reformovat oblast vzdělání a sociální síť (zlepšit stávající systém podpor a zvýšit počet finančních dávek místo dotací potravin), relokaci obyvatel do nových oblastí a zlepšit situaci ve slumech. V neposlední řadě dojde ke změně alokace finančních prostředků, peníze by se nyní do governorátů měly distribuovat spravedlivěji podle daného HDI a počtu obyvatel.

Roste také role neziskových organizací, které mají na starost především oblast vzdělávání, zdravotní osvětu, projekty na zavedení mikropůjček a třídění odpadů. Dále se zaměřují na kontrolu systému přidělování potravinových lístků, monitoring obchodu s potravinami a sledují úroveň školní stravy (aby se předcházelo snížené docházce).

Existují velké regionální rozdíly v počtech chudých lidí. Nejhorší situace je v Horním Egyptě, zvláště ve venkovských oblastech. Zde chudoba vzrostla z 11ti na 19 % mezi lety 1995–2000. Ve stejném období se nezlepšila ani nerovnost příjmů.

Tab. 7: Počet chudých lidí v Egyptě podle regionů, v milionech

	1995/1995	1999/2000	2002
Metropolitan	1.3	0.6	13.5
Lower Urban	0.7	0.5	
Lower Rural	3.8	2.4	
Upper Urban	0.9	1.4	
Upper Rural	4.6	5.8	
All Egypt	11.5	10.7	

Zdroj: Poverty reduction strategies in North Africa, Country cases for Egypt, Marocco and Tunisia, ERF, 2005

V zemi sice již neprobíhá schéma garance zaměstnanosti podle Programů strukturálního přizpůsobení od roku 1991, ale byl založen Sociální fond rozvoje, ten má snížit negativní dopady na mladé a chudé vrstvy obyvatel. Do tohoto fondu bylo vloženo 7 mld. LE ve formě grantů a půjček od zhruba patnácti multilaterálních a bilaterálních dárců. Těmito prostředky jsou financovány zejména projekty mikropůjček, veřejně prospěšné projekty a projekty na podporu lidských zdrojů. V každém governorátu nyní vzniká projektová implementační jednotka, která určuje prioritní oblasti rozvoje – např. infrastruktura, lidský rozvoj, vzdělání. Objem financí do jednotlivých governorátů se pak určuje podle vybraných socioekonomických indikátorů*.

Tab. 8: Vývoj MDGs v Egyptě podle vybraných indikátorů

	1990 (health indicators: 1992)	1995/96		1999/2000 (or 2001/02)		Will the goal target for 2015 be met:
People below Lower Poverty Line	24%	19.4%		16.74%		probably
People not getting caloric requirements	25.5%	--		14.0%		
Net enrollment in primary education	--	M	F	M	F	potentially
Literacy 15-24 years (by sex)	--	89%	82%	94%	91%	
Ratio of literate females to males 15-24 years	--	77.8%		85.5%		potentially
Ratio of females to males in primary education	79.9%	--		84.5%		
Unemployment by sex	--	M	F	M	F	--
		7.4%	24%	5.6%	23%	
Under five mortality (per 1,000)	85	--		54		Probably
Infant mortality (per 1,000)	68	--		44		
Maternal mortality (per 100,000)	174	--		75		
Combat HIV/AIDS (per 100,000)	--	--		--		Lacking data
Malaria & other disease	--	--		TB: 32		probably
Access to improved water source *	--	--		91%*		potentially
Access to sanitation *	--	--		93%*		

**Water and sanitation information are from EHDR, 2004. Reservations on these two ratios relate to large urban-rural disparities whereby rural percentages are in the range of 80%; also because of misleading ratios in cases where connections were installed to geographic areas but not in-house.*

Zdroj: Poverty reduction strategies in North Africa, Country cases for Egypt, Morocco and Tunisia, ERF, 2005

* výše příjmu, míra nezaměstnanosti, počet lůžek v nemocnicích na počet obyvatel, přístup k pitné vodě, celková délka nezpevněných cest, atp.

Veřejné výdaje na sociální sektor během let neklesají. Ve fiskálním roce narostly ze 37 % na 40 % celkového státního rozpočtu, převážně díky dotacím potravin. Další výdaje byly vynaloženy na proškolení, mikropůjčky a na tvorbu asi 150 000 pracovních příležitostí.

Tab. 9: Veřejné výdaje na sociální sektor v Egyptě, v procentech a librách

(in LE billion)	2001/2002		2002/2003		2003/2004		2004/2005	
	LE	%	LE	%	LE	%	LE	%
Subsidies, Social Insurance, Pensions	21.3	16.8%	22	15.4%	27.2	17.1%	36.5	20.6%
Education	19.8	15.6%	22.5	15.7%	23.8	14.9%	25.8	14.6%
Health	7.2	5.7%	8.4	5.9%	8.3	5.2%	9.1	5.1%
Total	48.3	38.1%	52.9	37%	59.3	37.2%	71.4	40.2%

Zdroj: Poverty reduction strategies in North Africa, Country cases for Egypt, Morocco and Tunisia, ERF, 2005

V Egyptě neexistuje žádné ministerstvo specializované na strategie omezování chudoby nebo jejich zavádění. Sociální programy zajišťuje ministerstvo sociálních věcí. Ministerstvo rozvoje však připravuje pětiletý plán (2002–2007) socioekonomického rozvoje, stejné ministerstvo také zpracovává programy Světové banky a další projekty. I když pětiletý plán letošním rokem končí, obsahuje závazky do budoucna, např.: snížit chudobu o 10 %, negramotnost o 7 %, nezaměstnanost o 5 %, inflaci o 3 % a zvýšit roční růst HDP o 6 % - vše do roku 2022.

Tab. 10: Vybrané cíle pětiletého plánu egyptské vlády

	2001/02	2002/03	2006/07
Illiteracy	30.6%	27.4%	22.6%
Enrollment (pre-university education)	91.5%	93%	95.7%
Class density (pre-university education)	40.7	39	35.8
Maternal mortality per 100,000 live births	38	36	33.2
Child mortality (below 5 years) per 1,000 live births	30.2	29	22.5
Infant mortality per 1,000 live births	25	23.9	21.1
Number of beds per 10,000 people	21	22	23

Zdroj: Poverty reduction strategies in North Africa, Country cases for Egypt, Morocco and Tunisia, ERF, 2005

Cílem projektu je redukce chudoby a poskytování sociálního zajištění, zvýšení kvality životního standardu, zvláště zlepšováním základních služeb (vzdělání, zdravotní péče, přístup k vodě a hygieně) a to i na venkově, zajistit podíl žen na rozvoji, vytvořit až 680 000 pracovních míst ročně s přispěním různých zaměstnavatelů a rekvalifikačních programů, poskytovat mikropůjčky hlavně malým a středním podnikatelům. Prioritou je také vytvořit prostředí vhodné pro zahraniční investory a pracoviště odpovídající poptávce na trhu práce (reaguje na fakt, že nejvíce nezaměstnaných je mezi vysokoškoláky a středoškoláky z technických oborů). Vyjde se vstříc i farmářům – lepší technologie, zvýšení vkladů, lepší veterinární péče, ochrana majetkových práv, výhodnější vývozní ceny. Zlepšit by se měly rovněž skladovací podmínky – nedostatek mrazíren – a transport. Farmáři by měli být proškoleni o výhodách kolektivní kultivace stejné plodiny v sousedních osadách a o možnostech úspor v oblastech technologií a transportu.

V těchto aktivitách (školení, osvěta) hrají důležitou roli neziskové organizace, ekonomickou záštitu poskytuje mimo jiné i NEPAD (The New Economic Partnership for Africa's Development) – priority, kterým se NEPAD věnuje jsou: ekonomická spolupráce, dluhová služba, zdraví, vzdělání, infrastruktura, demokracie, dobré vládnutí (*good governance*), rozvoj lidských zdrojů, postavení žen. Nad celým procesem schvalování zákonů dohlíží a transparentnost kontroluje organizace APRM (African Peer Review Mechanism).

Dalším důležitým faktorem rozvoje je zatížení dluhovou službou. Egyptu se podařilo snížit svůj vnější dluh ze 130 % na 30 % mezi lety 1989–2000. Egypt již nedluží například Itálii, Švýcarsku, Francii atd. Některé dluhy byly odpuštěny za iniciaci místních rozvojových projektů.

6. Rozvojové projekty v Egyptě

Jedná se o výběr z projektů Světové banky.

6.1. Projekt na vzdělávání dětí

Tento projekt byl zahájen na počátku roku 2005 a jeho cílem je zlepšit kvalitu a dostupnost všech stupňů vzdělání – od předškolního až po terciální. Procenta dětí zapsaných do škol se velmi liší na každém stupni, u primárního (1. – 5. třída) je to 97 %, u přípravného (6. – 8. třída) 74 %, u sekundárního (9. – 12. třída) 65 %. Oproti tomu počet zapsaných na vysoké školy vzrostl mezi lety 1996–2000 o 28 %.

Podařilo se snížit i regionální a genderové rozdíly a počet dětí ve třídě. Na druhou stranu se prodloužila doba výuky a zlepšila se technická vybavenost. Výsledkem je snížení absence a méně nedokončené docházky, stejně tak klesl i počet opakování ročníků. I přes tento úspěch však Egypt stále čelí několika výzvám, které jsou nezbytné k naplnění ambiciózních vládních plánů. Především se jedná o zajišťování rovného přístupu pro děti (zvláště dívky) chudých lidí při zápisu do škol a také během studia. Dále zvýšit a udržet lepší standard výuky. Také je potřeba vysvětlit lidem na venkově, proč by měli posílat své děti do škol.

Dalším cílem projektu bylo vyrovnat možnosti různých znevýhodněných skupin (dívky, chudí, postižení). Také se daří proškolovat učitele v oblasti psychologie a pedagogického přístupu. Učitelé by měli být dále schopni vést podobná školení sami. Zdraví a výživa malých dětí je dalším důležitým bodem, zdokonaluje jejich schopnost učení.

Projekt stále probíhá, ale je kladen velký důraz na jeho další udržitelnost. Budují se instituce a školí další personál. Proškolení učitelé pak budou později školit své nástupce. Financování zajišťuje převážně egyptská vláda, CIDA a IBRD.

(PID, WB, 2004)

6.2. Projekt zavádění sanitárních zařízení

Egypt vydal na zajištění dostatku pitné vody během posledních dvou dekad téměř 3 mld. USD. Náklady na čištění vody tvoří asi 4 % rozpočtu. Zhoršující se kvalita vody má dopad na zdraví obyvatel a kvalitu života. Země dále není schopna používat pročištěnou odpadní vodu, což představuje ztrátu pro rozpočet asi 2 %. Vládní programy sanitace byly zaváděny již v minulosti, ovšem pouze v malých, izolovaných oblastech. Tím se projekt prodražil a přínos pro ekosystém byl velmi omezený.

Většina znečištění pochází z venkovských oblastí, kde žije asi 57 % obyvatel. Stávající systém distribuce vody a sanitace je rozvinutý převážně v městských oblastech, zatímco venkov trpí nedostatkem služeb spojených s distribucí vody a sanitace. Nedávné zlepšení distribuce pitné vody nepřineslo žádné řešení pro nakládání s odpadní vodou. Systém je velmi neefektivní a problematický. Domácnosti se například nemohou vyrovnat s odpadní vodou na toaletách. To vede k vylévání odpadní vody volně do ulic, do zavlažovacích zařízení nebo přímo vedle odpadů. Na druhou stranu je v Egyptě vysoká hladina vody, která znemožňuje instalaci běžných, nízkonákladových kanalizací.

Kvůli omezeným vodním zdrojům a zvyšujícím se nárokům na rozpočet, se vláda rozhodla vytvořit širší projekt rozvoje sanitace venkova. Projekt by měl být zaměřen nejen na ekonomické a environmentální aspekty, ale také na zdravotní a hygienické faktory.

Ve venkovských oblastech jsou lidé závislí na několika zdrojích vody – veřejné hydranty, rozvoz vody, voda v mešitách a zavlažovací kanály. Spousta lidí raději používá vodu z hydrantů, i když je jejich domácnost napojena na vodovod. Důvodem je zvýšený obsah soli ve vodě, přestože je stále v normě, Egyptané tuto vodu neradi pijí a používají vodu z hydrantů, i když může představovat vyšší riziko bakteriální nákazy. Vlastní vodu používají spíše na koupání. Na praní se používá voda ze zavlažovacích kanálů.

Součástí projektu je i osvětová kampaň pro obyvatele, která je má informovat, jak předcházet znečištění vody a jak ji co nejefektivněji využívat. Primární zaměření je ovšem na zlepšení dodávek vody na venkově, výstavbu

hygienických latrín (povede ke zlepšení zdraví obyvatel), zefektivnění závlahových systémů a ochrana odtoků a kanálů před znečištěním z domácností.

Projekt probíhá od roku 2005 a financování zajišťuje egyptská vláda, soukromí donoři a Světová banka (převážně projektovou část).

(WB, 2005)

6.3. Příklady velkých projektů financovaných egyptskou vládou

Egypt prochází obdobím rychlé modernizace. Ovšem již v minulosti zde byly realizovány rozměrné mezinárodní projekty. Nejznámější a stále diskutovaná je Asuánská přehrada. První přehrada byla postavena Brity v roce 1902 a postupně se dostavovala mezi lety 1907–1912 a 1929–1934. Měla zabránit pravidelným záplavám. Po čase se stala nedostačující a byla nahrazena větší přehradou financovanou SSSR (Wikipedia, 2007). Dokončena byla v roce 1970 a stala se největším umělým jezerem (Násirovo jezero). Bylo zatopeno mnoho núbijských vesnic a přemístěny byly tisíce lidí.

Přehrada sice umožňuje zvýšenou kultivaci půdy a využití hydroelektráren, ale nese s sebou i mnohá negativa. Byl porušen tradiční systém závlahy, úrodné bahno je nyní zadržováno v přehradě (Ponting C., 1993). Zpomalil se také průtok pod přehradou, voda více zasoluje půdu, živiny nedonese ani k deltě, kterou tak nyní pro změnu zasoluje rostoucí hladina moře. Ohrožen je však i horní tok. Zpomalení toku vedlo zároveň k oteplení vody, to nevyhovuje druhům ryb, které lovíli rybáři na horním toku. Migrující druhy ryb se navíc přes přehradu nedostanou.

Stavba byla z větší části financována tehdejšími SSSR v rámci bipolárního rozdělení světa a boje o přízeň zemí „třetího světa“. Nyní je situace jiná. Projekty jsou financovány převážně egyptskou vládou nebo formou přímých zahraničních investic. Implementace začala na přelomu století a bude trvat mnoho let. Projekty mají řešit problém přibývající populace – zvýšit osídlení na 25 % rozlohy místo stávajících 5,5 % a zaujmout zahraniční investory (SIS, 2006). Také zlepšit podmínky pro zemědělství, průmysl a turismus. Hlavní oblasti transformace jsou

jižní Egypt a Sinaj (Suezský průplav). V současné době probíhá šest projektů. Jako příklad lze uvést následující.

6.3.1. East Owainat projekt

Jedná se o největší rozvojový projekt v oblasti jižního údolí (jihozápadní část Západní pouště). Má za úkol zefektivnit čerpání zásob podzemních vod v oblasti. Tu bude možno zemědělsky využít. Při použití ekologických zemědělských technologií bude oblast produkovat plodiny vhodné pro export. Do června 2003 bylo postaveno 380 studní, na základě vědeckých metod byly vybrány odolné a vhodné plodiny (především brambory, rostliny pro farmaceutické využití, ovoce a luštěniny). Projekt s náklady přes 3,5 miliardy liber (565 mil. USD) by měl být dokončen do šesti let.

6.3.2. Projekt „Technologické údolí“

Tento projekt (první svého druhu na středním východě) začal již v roce 1995. Je lokalizován na východním břehu Suezského průplavu. Jeho cílem je vybudování centra pro hi-tech průmysl, doplňkový průmysl, výzkumné laboratoře a odborná centra. Zvýší možnost přílivu zahraničních investic alepší postavení regionu. Tento projekt má rozpočet přes 12 miliard dolarů.

Další projekty rozvíjí především pobřežní oblasti, modernizují přístavy – budují se například volné ekonomické zóny.

7. Závěr

I když se v této práci nedaly postihnout všechny ukazatele a specifika chudoby v Egyptě, přesto se projevíly některé pozitivní a negativní trendy. V poslední dekádě například roste počet uskutečňovaných rozvojových projektů (jen Světová banka jich za uplynulých devět let zahájila přes tři sta). Dalšího úspěchu bylo dosaženo při naplňování Rozvojových cílů tisíciletí.

Naproti tomu stále velkým problémem je nedostatečná infrastruktura, která neumožňuje kontakt lidí z různých oblastí (navíc bez osobních kontaktů je těžké získat dobře ohodnocené zaměstnání). Dále také kulturní tradice, které brání začleňování žen do společnosti (ve městech je však situace výrazně lepší než na venkově). Přestože se sociální síť zlepšuje, stále nestačí pokrýt potřeby všech vrstev obyvatelstva. Problém však není v nedostatku zdrojů, ale v jejich špatné alokaci. Rozvíjet by se měl projekt mikrokreditů, v jeho rámci by vláda měla rozvinout spolupráci s neziskovým sektorem.

Vláda by měla vytvořit zákony, které by umožnily spravedlivě rozdělovat půdu na venkově, nyní je většina úrodné půdy v rukou několika bohatých rodin. Další zákony by měly zaručovat chudým lidem stejná práva jako bohatým.

Programy strukturálního přizpůsobení přinesly snížení míry inflace, urychlily ekonomický růst a snížily schodek státního rozpočtu. Bylo to však spíše způsobeno přílivem zahraničních investic a příjmy ze Suezského průplavu, než zvýšením zaměstnanosti a produkce.

Pokud se vyskytne nějaká riziková situace^{*}, pak se odrazí na poklesu příjmu rodiny nebo na zvýšení výdajů. Typicky nejohroženějšími skupinami zůstávají vdovy a sirotci, postižení, nezaměstnaní.

Spolu se špatnou legislativou je velkou komplikací nízká osvěta obyvatel. Lidé dostatečně neznají svá práva a povinnosti.

Jednotlivé zprávy se shodovaly na obecném pokroku v zemi, ale lišily se v některých údajích. To je nejspíš způsobeno rozdílnou metodikou výpočtu.

^{*} ztráta zaměstnání, nemoc, vysoký věk, neschopnost pracovat, předčasné úmrtí živitele rodiny, ztráta půdy, výskyt nákazy u dobytka, sucho

Klíčová slova: chudoba, mikropůjčky, Světová banka, rozvojové projekty, vzdělání, nezaměstnanost

Key Words: poverty, micro credits, World Bank, development projects, education, unemployment

8. Summary

Even if there couldn't be included all indicators and specifics of poverty in Egypt still some positive and negative trends have appeared. For example in last decade over three hundred different development projects were implemented only by World Bank and this number is still rising. Another great success was achieved in MDG campaign.

On the other hand great problem is insufficient infrastructure which does not allow meeting of people from different places (it is also hard to find a good job without having connections) and then also cultural traditions which restrain women integration into society (in urban areas this situation is much better than in rural areas). Even when the social net is improving still it is not enough to cover all people needs. But the problem is not in lack of resources but in its wrong allocation. Project of micro credits should be developed and as a part of it also cooperation with non-governmental sector.

Government should also create such codes which will ensure fair distribution of land in rural areas. Now majority of land is in hands of few rich families. Another codes should assure the same rights for poor and rich.

Structural adjustment programme succeeded in reducing the inflation rate, accelerating economic growth and reducing the budget deficit. The high growth rates did not result from increases in labour productivity but from investments and from Suez Canal taxes.

Families are vulnerable to social risks such as unemployment, illness, work disability, longevity, the early death of the main provider, land loss, drought and livestock epidemics. When such risks occur, households suffer from a decline in income or rise in expenditure. Typically most threatened groups are widows and orphans, disabled, unemployed.

Together with insufficient law is a great problem also low awareness of inhabitants, who do not know how to avoid some situations or what are their rights in such cases.

All reports agreed in general improvement in the country but differed in some data. It can be caused by different methodology of computation.

9. Diskuse

Podle mého se Egyptu relativně daří bojovat s chudobou, vláda připravuje dlouho očekávané reformy, naplňují se i Rozvojové cíle tisíciletí. Stále však existují oblasti, kterým by se mělo věnovat více pozornosti. Jedná se především o oblast rozvoje bydlení, otázku rovnosti mužů a žen, stále častěji chudoba ovlivňuje právě život žen, pokud totiž vedou domácnost samy, musí se ještě starat o další členy – děti, starší osoby. Dále by se mělo více kontrolovat dodržování lidských práv a dbát na udržitelnost některých projektů (např. mikropůjčky, zavlažování).

Podobné byly i výsledky mého průzkumu, který jsem provedla v srpnu 2006 v Hurghadě a v Káhiře a později ještě formou elektronické komunikace. Cílem bylo zjistit umístění vysokoškolsky vzdělaných lidí na trhu práce a jejich názor na situaci v zemi. Věková kategorie byla 26 – 31 let.

Výsledky prokázaly, že i když všichni měli určitou formu vysokoškolského vzdělání, tak nikdo nepracoval ve svém oboru, naproti všichni pracovali v oblasti turismu nebo ve službách spojených s turismem. Dále téměř všichni dotázaní pracovali mimo svoje bydliště a ve většině případů se domů dostali méně než jedenkrát za měsíc, většina by také raději pracovala v místě svého bydliště.

Na otázku, co by chtěli zlepšit na situaci v Egyptě, polovina odpověděla ekonomickou situací, jeden respondent uvedl svobodu volby a slova a zbytek na tuto otázku odpověděl, že neví. Na své vlastní situaci nechtěli však překvapivě změnit nic.

Další otázka se týkala zdravotní péče v Egyptě, dvě třetiny si přály lepší zdravotní péči zbytek si myslí, že není špatná nebo neměli jasný názor.

Poslední otázka byla na téma daňového a sociálního systému. Většina uvedla, že nedávné reformy situaci zlepšily ale ještě ne dostatečně. Objevily se však překvapivě i názory, že současný systém sociální podpory deformuje původně solidární muslimskou společnost.

Na závěr musím říct, že mě překvapil postoj dotázaných, kteří se báli tento dotazník vyplnit. Přestože byl anonymní, obávali se postihů ze strany státu a to i při elektronické komunikaci, někteří se dokonce obávali, že budou zatčeni. Musela jsem je ujistit o diskrétnosti průzkumu a že výsledky použiji pouze pro

studijní účely v ČR. V získání důvěry tazatelů mi napomohla předešlá návštěva místa průzkumu v roce 2005.

Podle mého pozorování i pramenů je v současné době v Egyptě politické napětí, jehož příčinou jsou aktivity islámských hnutí a politika prezidenta Mubaraka. Řešením by mohlo být posílení demokracie a oslabení moci prezidenta.

10. Zdroje:

African Peer Review Mechanism South Africa [online]. c2005, [cit. 14-04-2007]. Dostupné z: <http://www.aprm.org.za/>

Arab Republic of Egypt – Early Childhood Education Enhancement (ECEEP) Project, Vol.1 of 1 [online]. c2007, [cit. 15-04-2007]. Dostupné z: http://www-wds.worldbank.org/external/default/main?pagePK=64193027&piPK=64187937&theSitePK=523679&menuPK=64187510&searchMenuPK=64187283&theSitePK=523679&entityID=000104615_20041216090704&searchMenuPK=64187283&theSitePK=523679

BADEN, S. *Economic Reform and Poverty: A Gender Analysis*, Brighton: Institute of Development Studies, 1997. 19 s. ISBN 1858643430

BATEMAN, G. a EGANOVÁ, V. *Encyklopedie: Zeměpis světa*, Praha: Columbus, 1999. 512 s. ISBN 8090172768, str. 140 – 143

Causes of Poverty [online]. c2007, [cit. 10-03-2007]. Dostupné z: <http://www.gdrc.org/icm/poverty-causes.htm>

CIA – The World Factbook – Egypt [online]. c2007, [cit. 09-02-2007]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/eg.html>

Egypt – Operational framework for integrated rural sanitation service delivery, Vol. 1 of 1 [online]. c2007, [cit. 15-04-2007]. Dostupné z: http://www-wds.worldbank.org/external/default/main?pagePK=64193027&piPK=64187937&theSitePK=523679&menuPK=64187510&searchMenuPK=64187283&theSitePK=523679&entityID=000012009_20050622102323&searchMenuPK=64187283&theSitePK=523679

Egypt State Information Service – Home Page [online]. c2005,
[cit. 09-02-2007]. Dostupné z: <http://www.sis.gov.eg/En/>

EXNEROVÁ, V. (Ed.). *Globální problémy a rozvojová spolupráce: Témata, o která se lidé zajímají*, Praha: Člověk v tísni, společnost při ČT, o.p.s., 2005. 260 s. ISBN 8086961001 (str. 31 – 35)

EXPORT.CZ – Stránky podpory obchodu – MZV [online]. c2007,
[cit. 30-04-2007]. Dostupné z: <http://www.export.cz/index.asp?p=info>

Geography of The Nile River [online]. c2005, [cit. 09-03-2007]. Dostupné z:
http://www.pamchile.com/cairo_2005/intro_nile.html

History [online]. c2005, [cit. 09-02-2007]. Dostupné z:
<http://www.presidency.gov.eg/html/history.html>

Institute of National Planning & United Nations Development Programme.
Egypt Human Development Report 2003, Káhira: Commercial Press, 2003.
166 s. ISBN 4775023041

LOEWE, M. New avenues to be opened for social protection in the Arab world: the case of Egypt . *International Journal of Social Welfare*. 2004, no. 13, s. 3 – 14. ISSN: 1369-6866.

NEPAD <Welcome> [online]. c2005, [cit. 14-04-2007]. Dostupné z:
<http://www.nepad.org/2005/files/home.php>

OECD Home: Information by Country: Egypt: Country Surveys/Reviews/Guides [online]. c2007, [cit. 03-04-2007]. Dostupné z:
<http://www.oecd.org/dataoecd/42/38/34871537.pdf>

OECD Home: Information by Country: Egypt: Country Surveys/Reviews/Guides [online]. c2007, [cit. 03-04-2007]. Dostupné z:
<http://www.oecd.org/dataoecd/44/27/32414133.pdf>

OECD Home: Information by Country: Egypt: Country

Surveys/Reviews/Guides [online]. c2007, [cit. 03-04-2007]. Dostupné z:

<http://www.oecd.org/dataoecd/12/39/2498037.pdf>

Politics of Egypt – Wikipedia, the free encyclopedia [online]. c2007,

[cit. 30-04-2007]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Politics_of_Egypt

PONTING, C. *A green history of the world: The environment and the Collapse of great Civilizations*, New York: Penguin Books, 1993. 430 s. ISBN 0140176608 (str. 68 – 87)

Poverty Analysis – Egypt: Poverty Reduction in Egypt – Diagnosis and Strategy [online]. c2007, [cit. 05-04-2007]. Dostupné z:

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTPOVERTY/EXTPA/0,,contentMDK:20208610~menuPK:435735~pagePK:148956~piPK:216618~theSitePK:430367,00.html>

Poverty [online]. c2007, [cit. 30-04-2007]. Dostupné z:

<http://www.aucegypt.edu/src/wsite1/background/nationalprofile/Poverty.htm>

UNECA [online]. c2006, [cit. 13-04-2007]. Dostupné z:

http://www.uneca.org/prsp/cairo/documents/NA_Paper.pdf

PŘÍLOHY

- Seznam příloh:**
1. Vzor informativního průzkumu
 2. Vzor informativního průzkumu
 3. Vzor informativního průzkumu

Příloha 1: Vzor informativního průzkumu

VOLUNTARY ANONYMOUS CHECKLIST

(You don't have to fill in all gaps but remember more gaps will be more helpful!
Shokran ☺)

1. Age: 31

2. Sex: male

3. Degree: baccalaureate

4. Field of study: social work

5. Job: human resources

**6. If you don't work in your field of study:
Why?: low salary for social workers**

**7. Do you live far away from home? If yes why?:
no**

**8. Do you want to live back at home? If yes why? Or why you can't get back home?:
my work in the same city**

**9. What do you want to make better in situation of Egypt? (economical, social etc.):
Good salary , better government and better hospitals for every body**

**10. What do you want to make better on your own situation?:
I wish to have a good wife in a small home and have kids to hear baba and mama
It is only a simple dreams**

**11. What is your opinion on health care in Egypt?:
Better health care for those who have a cash , no more words**

**12. What do you think about tax system and system of social support in Egypt?:
I don't know more about tax because i am under the tax line , i mean i have enough to eat and buy a clothes , and i live with my parents , i don't buy for a tax because my salary is very low to buy a tax ,
And about social support in Egypt i think that we are loseing our old value because of this new social support , no more words maybe i will be arrested :(**

For your answers you can use also the other side but please notice the number of each question!

Příloha 2: Vzor informativního průzkumu

VOLUNTARY ANONYMOUS CHECKLIST

(You don't have to fill in all gaps but remember more gaps will be more helpful!

Shokran ☺)

1. Age:26

2. Sex: mail

3. Degree:

4. Field of study:

faculety of phizecal education

5. Job:

lifeguard and as journalest (sports news)

6. If you don't work in your field of study: Why?:

i work in my field

7. Do you live far away from home? If yes why?:

yes because of my work

8. Do you want to live back at home? If yes why? Or why you can't get back home?:

its ok for me i dont have problem in this i tack 7 days every month to be in my home

9. What do you want to make better in situation of Egypt? (economical, social etc.):i want mack more progress to my country , i want all people have good life and feel happy . and all love eachothers

10. What do you want to make better on your own situation?:

i want to be in more high in my work , want have happy life with my girle friend

11. What is your opinion on health care in Egypt?:

now its more petter than the past but i hope more

12. What do you think about tax system and system of social support in Egypt?:

they change some rools last year so its good nearly for all people and for social support not good need more

For your answers you can use also the other side but please notice the number of each question

Příloha 3: Vzor informativního průzkumu

VOLUNTARY ANONYMOUS CHECKLIST

(You don't have to fill in all gaps but remember more gaps will be more helpful!

Shokran ☺)

1. Age: 27

2. Sex: male

3. Degree: art education academy

4. Field of study: art education

5. Job: saler man

**6. If you don't work in your field of study: Why?:
because it will not make good income for me**

**7. Do you live far away from home? If yes why?:
yes because it`s better ofor work**

**8. Do you want to live back at home? If yes why? Or why you can't get back home?:
yes because it`s quite city**

**9. What do you want to make better in situation of Egypt? (economical, social etc.):
i don`t know**

**10. What do you want to make better on your own situation?:
i want to have my own shop**

**11. What is your opinion on health care in Egypt?:
i don`t know**

**12. What do you think about tax system and system of social support in Egypt?:
it`s verey good and also it`s not much for egyptian people**

For your answers you can use also the other side but please notice the number of each question!